

Dinamització de la població en una zona rural. Participació i desenvolupament. Estudi d'un cas

Eulàlia Guiu i Puget

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tesisenxarxa.net) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tesisenred.net) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tesisenxarxa.net) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Departament de Teoria i Història de l'Educació
Universitat de Barcelona
Investigació en l'Educació de persones adultes. Període 1992-1994

**Dinamització de la població en una zona rural
' Participació i desenvolupament. Estudi d'un cas**

Per optar al títol de doctor en Pedagogia

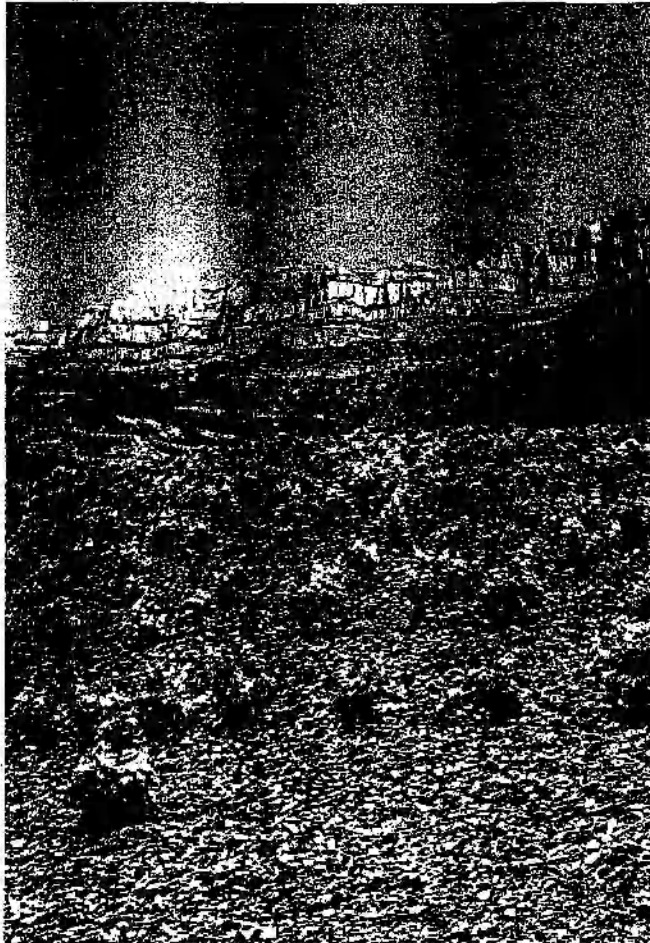
Sr... E...àlia G i ... Puget

Director: Dr. Adalberto Ferrández Arenaz

Tutor: Dr. Miquel Martínez Marín

Comissió Europea Programa Leonardo da Vinci

Adquisició de noves competències per a l'exercici de la pluriactivitat en el medi rural

 Generalitat de Catalunya
 Departament d'Agricultura,
 Ramaderia i Pesca
SERVEI DE CAPACITACIÓ AGRÀRIA
ESCOLA DE CAPACITACIÓ AGRÀRIA MAS BOVE

Consorci per al
 Desenvolupament
 del Priorat

Dins del programa Leonardo da Vinci, l'estudi Adquisició de noves competències per a l'exercici de la pluriactivitat en el medi rural pretén conèixer la situació de la pluriactivitat en tres territoris europeus que tenen característiques similars.

S'analitzen famílies amb diverses activitats econòmiques, una de les quals ha de ser una activitat agrícola o ramadera.

Partiem de les següents hipòtesis:

- una bona part de l'activitat agrícola necessita d'altres complements econòmics per tal de poder reinvertir i evolucionar
- la pluriactivitat dins el nucli familiar permet sostenir l'explotació agrícola

L'objectiu de l'estudi és:

- conèixer quin paper juga la pluriactivitat en el desenvolupament de la zona
- conèixer qui són els pluriactius i les necessitats que expressen
- conèixer quins mitjants poden ajudar a millorar la pluriactivitat a la zona

- Centre d'Experimentation Pedagogique de Florac (França)
- Consorci per al Desenvolupament del Priorat (Catalunya)
- Escola de Capacitació Agrària de Mas Bové. Constantí. (Catalunya)
- Instituto para el Desenvolvimento. INDE. (Portugal)

Les dades de l'estudi s'han obtingut directament dels agents pluriactius a través d'un qüestionari-entrevista que s'ha realitzat casa per casa.

S'han demanat dades objectives (nombre d'actius, nombre d'activitats...) i dades qualitatives (percepció dels problemes, necessitats...)

Després de l'estudi-diagnòstic de les tres zones: Cevennes, Alentejo i Priorat, s'ha elaborat un primer qüestionari

Les primeres entrevistes van servir per adaptar el qüestionari a cada zona.

Les respostes de cada entrevista es van introduir a l'ordinador i se'n va fer l'anàlisi.

L'equip d'estudi dels 3 territoris ha realitzat tres seminaris, un a cada zona.

1. França (juny 1997) es presenten les tres zones i es prepara l'enquesta.
2. Priorat (juny 1998) serveix per analitzar els resultats de l'enquesta de cada zona.
3. Portugal (setembre 1998) es fa l'estudi comparatiu.

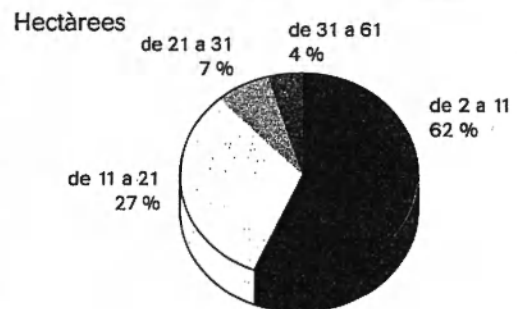
També es realitza una reunió de presentació dels primers resultats de l'estudi en cada zona.

RESUM PRIORAT

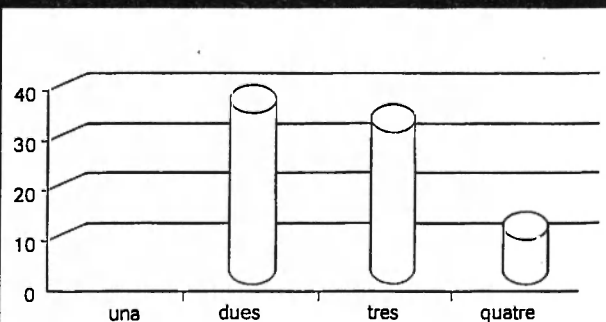
- La família no trobava en aquesta activitat laboral una renda econòmica estable i suficient per mantenir els seus membres i la pluriactivitat es torna necessària i indispensable per poder viure al Priorat.
- És una pluriractivitat que no està relacionada amb l'explotació; es treballa assalariat temporalment per a altres, o s'aprèn un ofici: paleta, lampista, pintor, etc. En pocs casos es té un treball assalariat estable.
- Les propietats agrícoles de les famílies analitzades són de poca extensió. En el 62% de les vegades, de 2 a 11 hectàrees. Molt poques vegades superen les 20 hectàrees.
- Zona de la comarca: s'ha entrevistat 20 famílies de la zona nord, 30 de la zona centre i 30 de la zona sud.

Propietats agrícoles en hectàrees

- La problemàtica de desenvolupament a la comarca del Priorat estaria marcada, en un principi, per la inestabilitat dels preus agrícoles, les parcel·les petites i en molts casos sense possibilitat de mecanitzar-se, i, per altra banda, per la dificultat de fer una activitat complementària que estigui relacionada amb l'agricultura i que permeti a l'actiu tenir horaris flexibles.
- La inseguretad i la inestabilitat econòmica en la renda familiar repercuteix en les explotacions agràries. El pagès no podia invertir ni fer millores a la finca, ja que eren poc rentables.

Nombre d'activitats en la família

- Les famílies entrevistades estan formades per diversos actius.
- En un 43, 75 % de les famílies existeixen jubilats, amb una aportació econòmica que prové de les pensions.
- Un 47 % tenen dues activitats diferents, en un 41% dels casos tenen 3 activitats i en el 12% dels casos en tenen 4 o més.

Tipus de pluriactivitat familiar		
Transformador	5	6,25 %
Assalariat	44	55,00 %
Autònom	25	31,25 %
jubilats	6	7,50 %
Total	80	100,00 %

Qui és pluriactiu en la família		
Individual actiu 1	33	41,25 %
Individual actiu 2	8	10,00 %
individual actiu 1 i actiu 2	26	32,50 %
La família	13	16,25 %
Total	80	100,00 %

Tipus d'activitat pluriactiva

• Inversions en els darrers 10 anys:

• compra terres	32 respostes
• compra material	61 "
• compra animals	9 "
• construcció o renovació de magatzems	40 "
• noves instal·lacions	37 "
• noves plantacions	59 "
• instal·lacions per a la transformació de productes	3 "
• habitacions de turisme	1 "

- Si intentem explicar els motius pels quals es desenvolupa la pluriactivitat actualment podríem citar:

- els grans canvis tecnològics
- canvis socials
- canvis actitudinals
- la inestabilitat global de l'agricultura
- la renovació tecnològica

- En la nostra zona ha influenciat la inestabilitat dels preus agrícoles, però són altres factors els que també influeixen en la modificació d'activitats:

- inversors que són de fora de la zona
- ajudes de la comunitat europea
- augment de la demanda del producte (informes mèdics valorant positivament el vi negre)

Considerem que la personalitat dels agents té una gran importància a l'hora d'introduir canvis en les seves activitats. Segons la predisposició i l'ambició, desenvolupa activitats més autònomes i amb un risc o, al contrari, buscarà la seguretat en una activitat assalariada (que sovint pot realitzar la dona)

- persones emprenedores s'arrisquen a iniciar noves activitats pel seu compte.
- persones menys emprenedores no s'arrisquen a iniciar noves activitats i es posen d'acord mitjançant activitats assalariades i agrícoles sense inversió.
- Com funcionen els pluriactius en les estructures econòmiques de la zona:

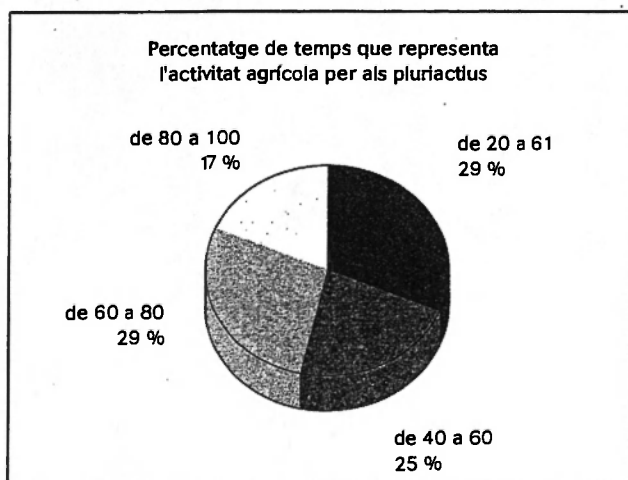
- dins del grup d'assalariats existeixen els:
  - assalariats amb treball fix qualificat - que seria un grup en situació de manteniment-
  - assalariats sense contracte fix - grup en situació de supervivència-
- per compte propi: fins al moment estarien en situació de manteniment
- els transformadors: són els que clarament estan en posició de desenvolupament (fent grans inversions, amb un cert risc)

- Es detecten dificultats administratives i de cobertura social per classificar adequadament els pluriactius.

Gairebé tota persona que realitza diverses activitats ha de gestionar diversos impostos, permisos, cobertura social... la qual cosa dificulta en gran part l'inici de noves activitats.

- De les 80 famílies entrevistades, en 59 casos el responsable de l'explotació és pluriactiu.

Edat		
de 25 a 35	5	8,47 %
de 36 a 45	11	18,64 %
de 46 a 55	29	49,15 %
de 56 a 65	13	22,03 %
mes de 65	1	1,69 %
Total	59	100,00%

- En relació a la formació inicial, la gran majoria respon que han estat útils els coneixements que van adquirir. Només responen que tenen limitacions amb les llengües estrangeres.

- S'utilitzen molts recursos no formals per aprendre:

- Observació de finques
- Intercanvis amb altres pagesos, mitjans de comunicació, etc.

- Estan satisfets amb els recursos que tenen, però els costa desplaçar-se.

- Avantatges de la pluriactivitat manifestats (en primera resposta)

- 72,50% respon, com a aspecte més important, obtenir una renda complementària per a la família.

- Contradiccions de la pluriactivitat manifestades:

- massa treball: en determinades èpoques, 31,25%
- en general no poden fer festa ni vacances, 25%

- En el 97% dels casos creuen que la seva activitat afavoreix el desenvolupament de la zona en aspectes ecològics i ajuda a mantenir la població.

- Hi ha acord en si la pluriactivitat requereix aptituds.

En tots els grups es mesclen les opinions de forma similar "tenir destresa" és l'aptitud que destaca més en tots els grups.

- Envers a les actituds també hi ha acord. El 98% pensa que és necessària certa actitud per emprendre diverses activitats. Voler fer coses és el més important per a tots. (No hi ha diferències entre els grups).

- Preguntats pel futur, les famílies no són optimistes, però expressen que estan més animats que fa uns anys.

El futur no és gens segur, encara que ara és millor que en temps anteriors	35	59,32 %
El futur és incert, les rendes són inestables	2	3,39 %
La zona és difícil, però hi ha bones perspectives per al futur	14	23,73 %

Podria desenvolupar la seva activitat en una altra zona?			
Tipus	Sí	No	Total
Transformador	0-0,00 % H	5-100,00 % H	5-100 % H
Assalariat	21-52,50 % H	19-41,50 % H	40-100 % H
Autònoms	9-39,13 % H	14-60,87 % H	23-100 %
Jubilats	5-83,33% H	1-16,67 % H	6- 100 %H
Total	35-47,30 % H	39-52,70 % H	74-100 % H

Propostes per a la formació:

Li falten coneixements sobre...

Tipus	Agricultura		Transformació del seu producte		Activitats turístiques	
	Sí	No	Sí	No	Sí	No
Total	76-95,00 % H	4-5,55 % H	19-24,36 % H	59-75,64 % H	15-19,48 % H	62-80,52 % H

Es detecten, comparant els grups i les zones, diferents "fases" en les demandes de formació:

- en una etapa de pluriactivitat de manteniment les demandes de formació s'orienten cap a la formació de base.
- en una etapa de pluriactivitat de manteniment les demandes de formació s'orienten cap a la formació tècnica, sobretot agrícola per a la millora de les explotacions o processos productius.
- en una etapa de pluriactivitat de desenvolupament, les demandes de formació s'orienten cap a la formació en processos de gestió, vendes, màrqueting...

Aspectes d'interès, encara que no han estat explícitament expressats:

- millorar la imatge de l'agricultor i de l'agricultora. En part s'està aconseguint, durant els darrers dos anys, augmentar els beneficis i millorar la qualitat dels productes.
- millorar la informació en relació als canvis i a la competitivitat del sector agrari.
- millorar la capacitat empresarial:
  - gestió
  - comptabilitat
  - promoció
  - noves tecnologies

Considerem aquests aspectes importants per tal de millorar la competitivitat i pel fet que la majoria de les empreses són familiars, sense contractació de personal especialitzat.

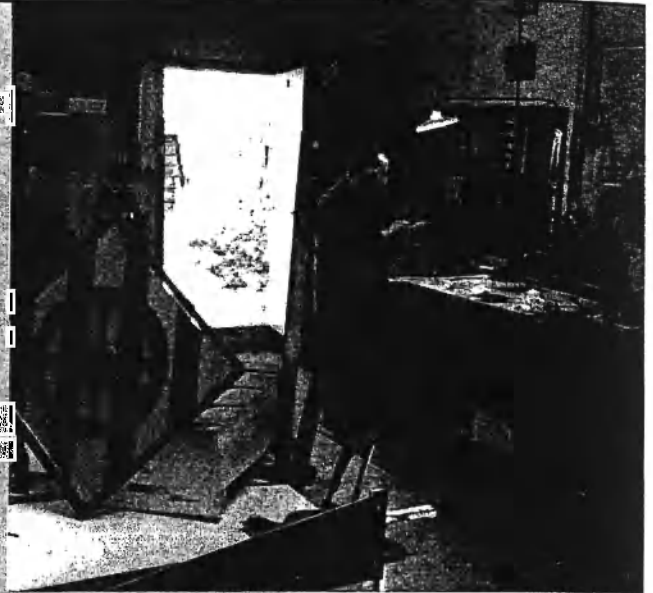
- Promocionar noves activitats, sobretot entre les dones i els joves: artesania, turisme, transformació de productes, hivernacles... (en les enquestes no s'ha demostrat massa interès per a les noves activitats)
- Es detecta una especialització per les tasques en funció del gènere. Aquest fet hauria d'orientar la formació, per tal d'intenta introduir la dona a l'agricultura en un major nombre de tasques especialitzades.
- Promoure la participació en associacions, en sindicats i en el treball cooperatiu.

Segons la forma i metodologies de formació:

- Sembla interessant utilitzar els mitjans de comunicació.

(els entrevistats manifesten utilitzar molt sovint aquests mitjans amb un bon nivell de satisfacció)

- La imitació de conductes observades sembla ser un dels principals mètodes d'aprenentatge, pel que sembla és important aprofitar intercanvis, visites i experiències de treball col·lectiu.
- Per la dolenta infraestructura de les comunicacions i saturació de treball (sobretot en determinats períodes) convindria provar fórmules de formació mixta -presencial i a distància.-

Continguts per proposar:

1. Gestió de l'explotació
2. Comptabilitat
3. Política agrària
4. Política mediambiental
5. Marques i denominacions de qualitat
6. Tractaments de residus (derivats del tractament de l'oli i el vi)
7. Laboratori enològic
8. Qualitat en l'oli d'oliva
9. Imatge cooperativista
10. Circuits de distribució de productes
11. Campanyes de promoció
12. Associacionisme i participació en xarxes a nivell europeu.

Participants en l'estudi:

Estudi

Montse Mateos
Lluís Lavilla
Eulàlia Guiu

Consorti per al Desenvolupament del Priorat
Escola de Capacitació Agrària Mas Bové
Consorti per al Desenvolupament del Priorat

Vídeo

Jordi Domenech
Urioz Fotos

Falset
Falset

Fotos

Estudi realitzat de maig del 1997 a desembre del 1998, finançat pel Programa Leonardo da Vinci.

	DADES PERSONALS										VALORACIÓ FASE B												
	1	2	3.1	3.2	4	5	6	7.1	7.2	7.3	7.4	7.5	7.6	7.7	7.8	7.9	7.10	7.11	7.12	1.1	1.2	1.3	1.4
1	1	2	3	4	3	2	1	8	10	14										2	1	0	3
2	1	4	3	3	1	1	1	1	2	3	4	5	6	9	10					3	3	0	3
3	2	2	1	4	2	2	2	1	8	3	4	5	6	9	10					2	2	2	2
4	1	3	6	9	1	1	1	6	10	11	14	8	9	10	11	12	13	14	15	3	3	3	2
5	1	9	1	2	1	2	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	3	3	0	2
6	1	1	1	3	3	1	1	6	9	10										3	3	0	0
7	1	2	1	3	3	1	1	6	9	10										3	3	0	0
8	1	3	1	3	2	2	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	0	0	0	0
9	1	1	4	4	2	2	1	1	2	3	4	5	6							0	0	0	0
10	1	3	1	7	2	2	2	7	10	11	12	13	14							3	3	0	0
11	1	3	1	7	2	2	10													3	3	0	0
12	2	1	6	6	2	2	8	11	11	14	15									3	3	3	3
13	1	2	3	3	3	1	8	10	10	Informatica i internet										2	2	3	3
14	1	3	1	1	2	1	1	10	10											3	3	3	2
15	1	2	1	1	2	5	1													3	3	3	2
16	1	3	3	5	2	2	10													0	2	0	2
17	1	2	1	5	2	2	1	4	4	9	11	12	13							0	2	0	2
18	2	2	1	1	2	1	1	3	3	14	15									2	0	0	1
19	1	2	4	4	3	2	1	6	6	6	7									3	2	2	2
20	1	1	6	6	2	2	1	7	4	7										3	2	2	2
21	2	3	2	3	1	2	Idiomes	2	2	6	11									3	2	2	2
22	2	3	1	9	2	2	1	1	2	5	6	8	9	14	15					3	3	1	1
23	2	3	6	2	1	1	11	Internet	2	3	5	6	8	9	14	15				3	2	2	2
24	2	2	5	2	2	5	2	2	2	1	6	11	12	13	15					3	3	0	0
25	2	3	1	2	2	2	1	4	4	4	6	8	9	14	15					3	3	0	0
26	1	2	4	2	3	2	1	1	2	4	6	8	9	14	15					2	2	2	1
27	1	3	4	4	3	2	1	1	2	4	6	8	9	14	15					3	2	2	1
28	1	3	2	4	1	1	1	1	9	15										3	3	0	3
29	2	2	1	3	3	1	3	7	7	5	6	8	9	10	13	15				10	Enologia informatitzada analitica		
30	2	2	10	10	3	2	1	13	13	5	6	8	9	10	13	15				1	0	0	0
31	2	2	10	10	6	1	11	12	13	13	14	15								1	0	0	0
32	1	2	1	1	2	1	7	8	10	10	14	15								0	2	0	0
33	1	2	2	2	1	1	2	3	3	4	6									0	0	0	0
34	1	3	10	10	2	1	Forja	2	3	4	6									2	2	2	2
35	1	2	3	3	1	1	8	10	14	14	15									2	2	2	2
36	1	3	3	3	3	1	8	9	10	10	14	15								2	3	3	3
37	1	2	3	3	1	1	14	15	15	14	15									3	3	0	3
38	1	3	3	3	2	1	11	12	14	14	15									3	3	0	3
39	1	3	3	3	1	1	11	12	14	14	15									2	3	0	3
40	1	3	3	3	1	1	11	12	14	14	15									2	3	0	3
41	2	1	6	6	1	1	11	12	14	14	15									2	2	1	2
42	1	2	2	2	3	2	11	12	14	14	15									2	2	1	2

COMISSIÓ LEADER PRIORAT

Document de Treball

REFLEXIONS SOBRE EL PUNT DE PARTIDA I PROPOSTES PER A ESTUDIAR LES ESTRATÈGIES D'ACTUACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT DE LA COMARCA DEL PRIORAT

**Joan Vaqué
Francesc Primé**

Octubre de 2000

DOCUMENT DE SÍNTESI

1. CARACTERITZACIÓ DE ZONES

- La comarca presenta diverses **subzones** atenent a la demografia (1999) i la realitat econòmica:
  - Montsant Est: 1.355 habitants. Variació demogràfica 1991-98: -2,09%
  - Baronia de Cabacés: 716 habitants. Variació: -8,72%.
  - Priorat Geològic: 2.159 habitants, 4,76% de variació.
  - Baix Priorat: 5.049 habitants, -2,46% de variació.

2. RECURSOS FÍSICS I MEDI AMBIENT

- Hi ha diversos cursos fluvials i una relativa abundància d'aigües subterrànies, però no repercuteixen en un impuls agrari. Aprofitament hídric definit pels **embassaments**:
  - a) Siurana (12,4 hm³ de capacitat). Aprofitament extern a la comarca.
  - b) Els Guiamets (10 hm³). Actuacions per evitar les filtracions. Ha de permetre nous regadius als Guiamets i el Masroig.
  - c) Montsant (Margalef). S'executen infraestructures per regar terres de Margalef, la Bisbal de Falset, Cabacés, la Vilella Baixa, i la Figuera.
  - d) La Vilella Baixa: únicament per horts familiars (local).
- La reducció del poblament i l'ocupació agrària facilita els **incendis**, beneficiats per la transformació de la coberta vegetal i la desaparició del pasturatge.
- Existeixen quatre àrees incloses al **Pla d'Espais d'Interès Natural**, amb un total de 13.576,5 ha (prop del 27% del territori, front del 20% del conjunt de Catalunya). L'àmbit conjunt de la Serra del Montsant i les Muntanyes de Prades destaca per la seva riquesa natural i per la seva possible inclusió en un futur Parc Natural.

3. DEMOGRAFIA I ACTIVITAT

- En el període 1975-1996, en contrast amb les dades globals catalanes, es registra una **pèrdua de 1.881 habitants**, que representen un 16,95% de la població.
- Els **municipis** de la Bisbal de Falset, Gratallops, el Lloar, Margalef, Pradell de la Teixeta i Torroja del Priorat **baixen més d'un 20%** entre 1981 i 1998, i molts altres es redueixen més d'un 10%. La reducció és generalitzada, especialment fins el 1996.
- Els 18 municipis amb menys de 500 habitants agrupen més del 40% de la població, patint alhora la reducció històrica més important. Les darrers dècades s'ha tendit a una progressiva **concentració** relativa dels habitants al **municipi de Falset**.
- Primer índex de recuperació: la **tendència poblacional recent** (1998-99) per zones és diversa i contrasta amb l'anterior -0,55% al Montsant Est; 0,42% a la Baronia de

Cabacés; 6,73% al Priorat geològic; 1,02% al Baix Priorat. El creixement, sobretot del Priorat geològic, és facilitat per les noves activitats vinculades al vi, amb l'atracció de residents. Part dels increments –sempre amb xifres absolutes reduïdes– correspon a empadronaments per motius fiscals.

- La natalitat és força inferior a la catalana (1996). La mortalitat, contràriament, és força superior (12,59 front de 8,77 per mil). En resulta un creixement natural marcadament negatiu (-6,84 per mil). Només tres municipis amb creixement positiu o zero aquell any (Marçà, la Morera de Montsant, la Vilella Alta).
- És inviable una renovació generacional basada en el moviment natural. Amb tot, pot incrementar-se lleugerament la natalitat de manera temporal. Només es pot incrementar significativament la població amb polítiques selectives d'atracció de nous residents.
- L'índex de dependència indica la incapacitat de substitució de la població i la clara influència d'aquest fet en el limitat desenvolupament econòmic.
- Es donen saldos migratoris positius puntualment en municipis com la Morera de Montsant, la Torre de Fontaubella o Cornudella de Montsant. Amb saldo negatiu hi ha municipis sense possibilitats d'ocupació importants (Margalef, Torroja del Priorat).
- El saldo migratori per mobilitat laboral és negatiu en més de 700 persones, amb el Camp de Tarragona com a principal centre de referència.

4. ACTIVITAT I OCUPACIÓ

- La taxa d'activitat (44,23%) se situa nou punts per sota de la catalana, mentre que la taxa d'ocupació és del 37,6% i supera en 1,2 punts la mitjana del Principat.
- L'envelliment -els menors de 16 anys són únicament el 12,41%- comportarà un increment de la dependència, una menor confluència de persones en el marc educatiu i laboral i la necessitat d'importar mà d'obra en algunes branques d'activitat.
- El sector primari és dominant (38,92% de la població ocupada); el sector secundari es mostra poc desenvolupat (34,47% dels ocupats), i el sector terciari és molt poc significatiu (26,6%). Falset és l'únic municipi de la comarca on l'ocupació industrial supera el 30% del total. Altres municipis relativament poc agraris són: Bellmunt del Priorat, Capçanes, Marçà i Cornudella de Montsant.
- És habitual la complementarietat entre les activitats agrària i industrial.
- La taxa d'atur, que el 1991 va registrar el valor més alt de la província, el 1996 se situava en un 14,99% de la població potencialment activa, inferior a la mitjana tarragonina (16,63%) i catalana (19,29%). Els dos municipis principals (Falset i Cornudella de Montsant) concentren el 40% dels aturats de la comarca.

- L'evolució recent de l'atur registrat ha estat de clara reducció en la pràctica totalitat dels municipis, incloent Falset i Cornudella de Montsant, essent la mitjana del – 53,57% entre 1996 i 1999. Només a Bellmunt del Priorat –a causa d'un increment puntual- es troba una taxa que supera el 10%, i un total de **vuit municipis se situen per sota del 3%**. Amb tot, cal considerar els reduïts valors absoluts: 4,7 és la taxa comarcal.
- L'atur femení es relativament important en relació al masculí als municipis de Capçanes, Falset, el Masroig, Poboleda, Porrera, Pradell de la Teixeta i la Vilella Baixa.

5. FORMACIÓ I TENDÈNCIES LABORALS

- El percentatge de **persones sense titulació** és clarament inferior al conjunt de Catalunya, però la mateixa situació es dona en el cas dels estudis superiors.
- Existeix un **nivell desigual d'inserció** segons les diverses branques de **formació professional** existents a la comarca i la zona immediata, essent bo en mecànica, turisme i hoteleria, viticultura i enotècnia i més aviat dolent en electricitat i electrònica. Cal adaptar la formació al teixit i les necessitats empresarials.
- Cal insistir en la realització de cursos de **formació ocupacional** –per aturats i treballadors en actiu- i **Escoles Taller**, adaptant l'oferta a la realitat de l'àmbit socioeconòmic real (bàsicament Baix Camp, Priorat, Ribera d'Ebre). Cal apostar per processos més amplis de generació d'ocupació, reequilibri territorial i creació de centres empresarials.
- És bàsic contemplar els **canvis de tendència de demanda professional**, donats per: canvis demogràfics, canvis en l'ús del temps i l'espai, increment de la preocupació per l'entorn, increment dels nivells d'exigència, difusió de les noves tecnologies.
- El Priorat ofereix certes **opcions en noves fonts d'ocupació** com:
  - a) Serveis de la **vida diària**: atenció a la infància o a la tercera edat, noves tecnologies de la informació i la comunicació.
  - b) Serveis de millora del **marc de vida**: renovació de poblacions, comerç de proximitat, seguretat, millora de l'habitatge.
  - c) Serveis **culturals i d'oci**: turisme rural –incloent les diverses segmentacions-, valorització del patrimoni cultural, desenvolupament cultural local (p.ex. de la cultura popular).
  - d) Serveis de **medi ambient**: gestió de l'aigua i els residus, protecció de zones naturals, normativa i control de contaminació i instal·lacions.

6. NIVELL DE DESENVOLUPAMENT

- La **Renda Bruta Familiar Disponible** va incrementar-se d'un 11,29% entre el 1990 i el 1995, però encara es troba clarament per sota de la mitjana catalana i de les comarques de Tarragona (15,45%). El **Producte Interior Brut** comarcal no suposa més del 0,11% del total del Principat.
- El Priorat es troba per sota dels promigs tarragoní i català en **habitatges acabats, línies telefòniques i turismes per mil habitants**. Només en entitats financeres és davant del conjunt del Principat, per la presència d'oficines en petites poblacions.

7. SECTOR PRIMARI

- S'ha donat un **retrocés constant** en el nombre d'**efectius agraris**, que han passat de 2.714 l'any 1970 a 1.068 el 1991 i a 784 el 1996.
- **Predominen els terrenys forestals o no agraris** (35.747 ha) enfront dels conreus (13.883). Cal tenir en compte les importants masses forestals del Montsant i de les serres del SE i de Llevant. El despoblament ha incrementat les zones de brolles.
- Els principals conreus en superfície són:
  - a) la **fruita seca**, que ocupa el 45,20% de la superfície agrària (pel 50,46% del 1993)
  - b) la **vinya** amb un 30,37% (4.000 ha front de les poc més de 3.500 tres anys abans), encara que ha perdut la primera posició
  - c) l'**olivera**, amb un 19,74% (2.600 ha aproximadament). El 1982 eren el 16,3%.
- La propietat de la terra es basa en **petites explotacions** (gairebé totes menors de 20 ha).
- Existeix una **xarxa bàsica de rec de suport** derivada del pantà de Margalef, trobant-se en realització la xarxa secundària, amb finançament europeu. En total se'n beneficien unes 1.500 ha d'oliveres i ametllers.
- L'olivera es vincula a les noves superfícies de regadiu. Compta com a estructura de suport amb la **DO Siurana**, que abasta tot l'àmbit del Priorat.
- L'**activitat vitivinícola**, amb una especial significació, registra un **desenvolupament**:
  - a) endogen (elaboració de criaça de gamma alta molt reconeguts en el cas de la DO Priorat o de productes específics com el *kosher* a Capçanes, dins la DO Tarragona-subzona Falset)
  - b) exogen (adquisició de finques, obertura de cellers per inversors externs, alts preus d'algunes marques)

bàsicament en les cooperatives. La DO Tarragona-subzona Falset inclou el Baix Priorat excepte Pradell i la Torre. Permet major mecanització i noves tècniques. Hi actuen bàsicament les cooperatives.

- Entre 1992 i 1998 el sector va generar una **inversió total de 2.157 milions** de pessetes. El **preu** percebut pel productor ha evolucionat positivament els darrers anys, però molt menys en el cas de la DO Tarragona-subzona Falset.

- La ramaderia és molt poc desenvolupada i té un caràcter molt complementari dins les mateixes explotacions agrícoles.

8. INDÚSTRIA I CONSTRUCCIÓ

- Existeix una certa implantació de la **confecció**, sobretot a Falset, destacant Manufactures Falbar. També n'hi ha a Marçà o el Masroig, i engloba més de 200 treballadors.
- Es mantenen la **indústria agroalimentària** 8 (vi, oli, fruits secs).
- La indústria de la fusta es divideix en serradores i fabricació de mobles. Les activitats es concentren a Falset (11), Cornudella de Montsant (5) i Ulldemolins (2).
- El **metall** es compon bàsicament de maquinària i manteniment d'explotacions agràries.
- Altres activitats són els **materials de construcció** i les **arts gràfiques**, amb empreses familiars i mercat bàsicament extracomarcal.
- El 40% de **llocs de treball industrials** del període 1990-96 es van crear en la confecció, el 22% en alimentació, begudes i tabac, el 12% en el metall i també en fusta i mobles. Un 7% es va crear en recuperació de productes i reparacions, i un altre 7% en altres branques.
- Dins la tònica de reducció o estancament d'ocupats industrials (750 el 1984 i 662 el 1991) destaca la progressiva **concentració a Falset (70%)**.
- L'**artesanía** és limitada per la manca de capitalització i de tipificació de productes. Es tracta d'activitats familiars: confecció, joguines de fusta, recuperació de mobles, etc.
- Les 130 llicències de la **construcció** agrupen igualment pocs treballadors –gran atomització i feblesa en èpoques de crisi. El **boom** general de la construcció a les comarques del **litoral de Tarragona** està beneficiant actualment el desenvolupament del sector al Priorat. Es preveu un cert increment de la construcció d'habitatges nous en municipis amb projecció residencial com Falset o Porrera i un **desenvolupament de la rehabilitació** al conjunt de la comarca i especialment als municipis indicats com de major població estacional.

9. SERVEIS

- Amb un 66% de llicències fiscals, és el que presenta un **menor grau de desenvolupament** si es compara amb el conjunt de Catalunya i de Tarragona, que se situa al voltant del 78%. El 1995 hi havia 222 empreses de serveis, de les quals 168 corresponien a comerç detallista.
- En **comerç detallista** sobresurten les llicències d'alimentació (83), drogueries i similars (21) i botigues de roba (14). Les llicències es van reduir en un 11,58% entre 1992 i 1995. Només Falset, Cornudella de Montsant, Ulldemolins i Marçà igualen o superen els 10 establiments. Els municipis petits tenen dificultats per conservar el seu comerç, i existeix una certa difusió de la venda ambulat.
- En la **resta de serveis** predominen hoteleria –fonamentalment bars i restaurants- i transports, i són febles els serveis financers i a les empreses.
- En bona part el comerç i els serveis en general s'obtenen en **centres exteriors**, com Reus, Tarragona o Móra d'Ebre.

10. TURISME

10.1. Característiques de l'oferta

- Els darrers anys s'ha donat un **increment important de l'oferta d'allotjament i restauració**; tot i que només existeix un hotel (Falset). Els **hostals**, fondes o pensions s'ubiquen a les poblacions de Bellmunt del Priorat, Cornudella de Montsant, Falset, Gratallops, Margalef, la Morera de Montsant, Poboleda, Pradell de la Teixeta, Escaladei, Ulldemolins i la Vilella Baixa. També hi ha certa **expansió dels càmpings** de muntanya (Ulldemolins, Poboleda, Siurana). Els establiments tenen un nivell de qualitat més aviat modest.
- Els municipis que **no compten amb serveis de restauració** són: Bellmunt del Priorat, la Bisbal de Falset, Capçanes, els Guiamets, el Lloar, Margalef, el Molar, Pradell de la Teixeta, la Torre de Fontaubella i la Vilella Alta, si bé cal tenir en compte que en alguns casos (Margalef) l'oferta d'allotjament cobreix aquest servei.
- Hi ha tretze establiments que es corresponen a les categories de Residències Casa de Pagès o **allotjaments rurals independents**. Els establiments se situen a la Bisbal de Falset, Cornudella de Montsant (2), Marçà (2), el Masroig, Poboleda, Porrera (3), Siurana, Torroja del Priorat i la Vilella Baixa.
- Els senders i les **infraestructures físiques de suport** a la realització d'activitats turístiques i de lleure han de comptar amb un desenvolupament selectiu i una tasca de manteniment. Les àrees naturals i recreatives poden ser també un bon element de suport.

- S'ha realitzat una tasca molt important de senyalització de nuclis de població i recursos turístics i culturals.
- Les activitats turístiques complementàries a l'oferta d'allotjament i restauració presenten un nivell de desenvolupament modest i depenen en part de la iniciativa de les entitats socioculturals i de l'administració local.
- Les oficines de turisme actuen com a punts de dinamització d'activitats lúdiques i culturals i de venda de material específicament turístic i d'altres productes diversos.

10.2. Característiques de la demanda

- S'observa una progressiva diversificació de les procedències, a partir dels dos principals focus emissors: (Barcelona, Tarragona-Reus), resta del Principat, resta de l'Estat (valencians, madrilenys, navarresos i bascs sobretot) i països estrangers cada cop més diversos, atenent a les respectives motivacions. Predominen no obstant, francesos, anglesos, alemanys i holandesos, i una part arriba del litoral proper.
- Les motivacions del viatge al Priorat són molt diverses: oci en general, visites a familiars, vi i oli, gastronomia, cultura i arquitectura, natura, esports, etc. És habitual la combinació de dos o tres motivacions principals. L'edat dels visitants és força diversa, fet que cal interpretar com a potencialitat de cara a una dinamització global i a una segmentació de l'activitat turística.
- La valoració més freqüent sobre el conjunt de la comarca per part dels usuaris de l'Oficina d'Informació de Falset és de 8 sobre 10, essent gairebé inexistents les menors de 7.
- Entre els aspectes valorats positivament per part dels turistes i visitants hi ha la tranquil·litat, l'abundant informació i els diferents atractius que es corresponen a les motivacions indicades dalt. Aspectes negatius apreciats –amb diferent nivell d'unanimitat– són la manca de places en hostals, la manca de qualitat en la restauració, les deficiències viàries i la manca de transport públic i altres qüestions més puntuals com el tancament d'alguns serveis en dies festius.
- Els punts més visitats són Falset, la Cartoixa de Scala Dei, Gratallops, el Pantàl de Siurana i la Vilella Baixa, a banda del Montsant en conjunt. En la freqüentació dels visitants el Montsant i, en segon terme, el Priorat geològic, tenen una repercussió major que la zona del baix Priorat, per la qual cosa són importants projectes com el de les mines de Bellmunt. Amb tot, no sembla factible –ni segurament interessant– propiciar una activitat turística homogèniament dispersa pel territori.
- Un dels factors inicials d'impuls de l'activitat és el retorn temporal dels antics residents i les seves famílies, facilitant un important volum de població estacional, amb municipis que arriben a multiplicar per cinc la seva població. Els principals increments són a Bellmunt del Priorat, la Figuera, Margalef, Poboleda, la Torre de Fontaubella i Ulldemolins, a banda dels nuclis agregats, mentre que els menors es registren a Cabacés, Capçanes, Falset, els Guiamets, el Molar o Pradell de la Teixeta (tots entre

són a Bellmunt del Priorat, la Figuera, Margalef, Poboleda, la Torre de Fontaubella i Ulldemolíns, a banda dels nuclis agregats, mentre que els menors es registren a Cabacés, Capçanes, Falset, els Guiamets, el Molar o Pradell de la Teixeta (tots entre el 20 i el 50%). Els majors creixements provoquen insuficiència en serveis i equipaments.

- **L'estacionalitat** de l'activitat turística, tot i confirmar-se, és inferior a la que poden registrar zones litorals. Activitats com el senderisme o la gastronomia obtenen una bona resposta en períodes de climatologia freda. En conjunt, la diversitat de l'oferta dona possibilitats a equilibrar encara més aquesta distribució.

10.3. Trets generals i perspectives

- **Punts favorables per al desenvolupament turístic** són el patrimoni natural, cultural i arquitectònic, destacant els 14 béns culturals, els conjunts i una zona arqueològica declarada. També influeix el veïnatge amb la zona de Prades, l'Ebre i la proximitat al litoral.
- L'increment global de consultes a l'Oficina Comarcal d'Informació dona idea de la **progressió de l'activitat turística** a la comarca: es passa d'unes 2.300 el 1995 a més de 4.300 el 1999.
- L'impuls turístic global requereix una **promoció global i segmentada** (vi, gastronomia, cultura...), la millora de la formació, la creació d'infraestructures turístiques adients. El Priorat encara no es troba consolidat com a destinació ni té una imatge de producte.

11. PROMOCIÓ ECONÒMICA

- El Priorat es pot acollir a les diverses accions de desenvolupament econòmic en el marc de l'**objectiu 2** de la Unió Europea.
- A banda del Consell Comarcal, del Consorci per al Desenvolupament del Priorat i de l'acció de la Diputació de Tarragona i la Generalitat de Catalunya, existeixen en el territori **estructures diverses de promoció** econòmica, com el Consorci d'Iniciatives Socioeconòmiques creat amb la Ribera d'Ebre i la Terra Alta o el suport a la dinamització empresarial de REDESSA (Reus Desenvolupament SA), estament del qual és associat l'Ajuntament de Falset.

12. INFRAESTRUCTURES

- Hi ha certa conflictivitat per les demandes d'**implantació de centrals eòliques**. Sembla tendir-se al consens d'ubicar les possibles instal·lacions separades dels espais d'interès natural, en emplaçaments molt determinats.

- Actualment es **millora del principal eix** de comunicacions –N-420– que incloent la nova variant sud de Reus modificarà les relacions territorials en diversos camps, per la major proximitat dels nuclis tarragoní i barceloní.
- Hi han **deficiències importants en la xarxa local de carreteres** en àmbits diversos de la comarca. En procés de millora es troba especialment el vessant occidental.
- En la línia ja encetada els darrers anys, cal completar la **xarxa de camins i vials alternatius** a les carreteres locals.
- Resulta **difícil** mantenir el **servei ferroviari**, sobretot en els baixadors menors (els Guiamets, Capçanes, Pradell de la Teixeta). Manca un enllaç d'autobusos entre l'estació principal (Marçà-Falset) i el nucli de Falset.
- El **transport públic presenta deficiències** de servei pel seu arcaïsmes -baixes freqüències de pas, llargs temps de recorregut. Major qualitat presenta la connexió Reus-Alcanyís, que afavoreix Falset i el Masroig.
- És bàsica la implantació de les noves **xarxes de serveis de telecomunicacions**, que poden afavorir la ubicació de determinades activitats. Actualment la xarxa telefònica no ofereix possibilitats per al teletreball. A més, existeixen 41,7 línies per 100 habitants, front les 47,7 de Catalunya.
- En alguns municipis del Priorat encara hi ha **problemes d'abastament d'aigua**, especialment a l'estiu. Existeix alguna mancomunitat per a la millora de l'abastament. Al Baix Priorat també es treballa per millorar l'abastament d'aigua potable per al desenvolupament industrial i econòmic, especialment del municipi de Falset.
- Només hi ha **depuradora a Falset**. Es planteja la possibilitat de construir depuradores del tipus tou, com la que s'està construint al Masroig.
- S'observen **problemes en altres infraestructures i serveis**: deficiències en el subministrament elèctric (en procés de millora per les companyies), manca de subministrament de gas natural, deficiències puntuals en enllumenat i estat dels carrers. Molts cops els ajuntaments no poden assumir despeses importants.
- La recollida de **residus sòlids** urbans s'orienta mitjançant Consorci a l'abocador intercomarcal de Tivissa. Es preveu la construcció de la deixalleria comarcal a Falset.
- Només existeix un **polígon industrial** a Falset, essent força limitada l'oferta de sòl en la resta de municipis. Les possibilitats d'implantació d'empreses industrials procedents de l'exterior de la comarca són encara reduïdes, en part per les deficiències en serveis.

13. EQUIPAMENTS

- El principal centre d'ensenyament infantil i el centre de secundària es troben a Falset, trobant-se a Cornudella de Montsant l'altre centre d'aquestes característiques. La Torre de Fontaubella i Torroja del Priorat no disposen de centre de primària, encara que la tendència demogràfica fa preveure algun altre tancament.
- Cal esmentar també l'existència puntual d'**oferta formativa específica** per joves (Escoles Taller) i un centre de disminuïts psíquics al cap de comarca.
- Les condicions dels **consultoris mèdics** locals, tant pel que fa a superfície com a conservació i equipament, són força diverses. Tota la comarca integra una àrea bàsica de salut, essent els hospitals de Móra d'Ebre i Reus la referència exterior immediata.
- En cultura, l'**equipament museístic és força limitat**, existint exposicions sense els requeriments tècnics convenients. Predomina els **equipaments polivalents**, que integren a vegades espais per col·lectius específics. Els espais culturals es troben en estats de conservació força diversos. No hi ha excessius punts de lectura. Els equipaments de nivell comarcal –biblioteca, teatre, arxiu– són encara inexistents o en procés de realització. No hi ha gairebé locals per joves i són inexistents els adreçats a les dones.
- L'**oferta lúdica i cultural és força modesta**, tot i que podria constituir un nou element d'atracció.
- En **instal·lacions esportives**, els equipaments més habituals són les piscines – presents en tots els municipis– i les pistes poliesportives, i és molt limitat el nombre de pavellons poliesportius (només un) i pistes de tennis.
- Són molt limitades les instal·lacions per a la pràctica de les **noves modalitats esportives**, encara que la xarxa de senders i les característiques del territori ofereixen moltes possibilitats. Hi ha un cert desenvolupament de l'escalada.
- Pel que fa a **seguretat i protecció**, algunes Associacions de Defensa Forestal compten amb insuficiència de mitjans i/o d'espais. Els efectius de bombers són concentrats a Cornudella i Falset, havent de cobrir de vegades el servei efectius afegits procedents de l'exterior. Existeix una caserna de la Guàrdia Civil a la capital. Les característiques del poblament podrien afavorir una certa difusió de delictes contra la propietat rural.
- Els **escorxadors existents** –Cornudella de Montsant i Falset– aconsegueixen les normatives i cobreixen en principi les necessitats de la comarca.
- Les fires no han assolit la projecció que els correspondria, sobretot valorant la proximitat del Camp de Tarragona. La Fira del Vi de Falset i la d'Artesania de Cornudella constitueixen una aposta especialitzada de major interès.

- Globalment, cal interpretar com una **limitació important** les disponibilitats tècniques i econòmiques dels ajuntaments de la comarca.

14. RELACIÓ INTERTERRITORIAL

- Falset i, en menor mesura, Cornudella de Montsant, acullen la major part dels **fluxes interns** per serveis.
- La comarca no és autosuficient en bona part dels serveis, depenent de nuclis exteriors com Tarragona, Reus o Móra d'Ebre-Móra la Nova. El Priorat s'integrarà segurament de manera progressiva en un àmbit social i econòmic situat entre aquests centres.
- Precisament per la seva situació, **el Priorat** –i especialment Falset- **podria esdevenir un centre de referència** per determinades activitats, sobretot vinculades amb el turisme, el lleure i la cultura.
- La nova dinàmica territorial situa el Priorat –o almenys una zona important- com una **àrea atractiva** des del punt de vista residencial i per a la implantació de **determinades activitats**.
- La **planificació del territori** del Priorat es vincula a la de l'àmbit del **Camp de Tarragona**, zona amb la qual es vincularà en cas d'aplicar-se la probable nova divisió regional del Principat.

